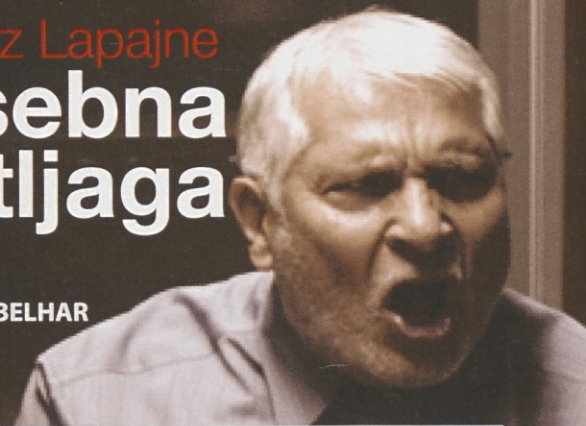




Janez Lapajne Osebna prtljaga

KLEMEN BELHAR



V filmu je implicitno prisoten zgodovinski podton – brezna, pokopavanje žrtev in podobno. Fabula nima veliko opraviti s tem, a podton je jasen – zakaj?

Nerazčiščena preteklost nas dohaja tukaj in zdaj. Tragedije pred desetletji so se zgodile ljudem pred nami, nam pa se dogajajo soočenja z njihovimi tragedijami in z našo zgodovino. V *Osebni prtljagi* se ne ukvarjam s preteklostjo in z zgodovino, ampak z današnjo popolno nezmožnostjo sočustvovanja. Kar dela glavno junakinjo zanimivo, je njen egoizem, v katerem se čuti splošna klima tega trenutka. Kot filmski avtor ne želim bežati pred prostorom in časom, v katerem živim.

Glavna junakinja s tem, kar se ji zdi, da je pravilna poteza, povzroči tragedijo. Je današnji »prav« tisto, kar je narobe?

Moja prababica je rekla: »Vsak ima svoj prav. Čez prav ga pa ni.« Za ljudi, ki jih doleti krivica, je vseeno, ali jim to krivico nekdo povzroči v dobri veri ali iz zlobe. Ne želim delati filmov o ljudeh, ki nimajo svojega »prav«, čeprav se z njimi vedno ne strinjam. Svoje junake skušam razumeti in jim dati možnost. Mojca, glavna junakinja v *Osebni prtljagi*, deluje nekako logično, rešuje svojo družino. Ima svoj prav. Slovenci pa radi rešujejo svoje politične skupine in njim pripadajoče ideologije kot svoje družine. Gre za nekakšen »cosa nostra« sindrom. Zločini se lažje prikrijejo v skupnosti ali v družini oziroma, kot radi rečemo, vse ostane v familiji.

Zdi se, da vse svoje junake radi kaznujete. Vsi ravnaajo napak in vsi so kaznovani?

Ljudje brez napak so verjetno hudo dolgočasni, za film pa popolnoma nezanimivi. V življenju kazni ne doleti vseh zločincev, v filmu pa režiser z njimi lahko naredi, kar hoče. V *Osebni prtljagi* najbolj nastrada mlada generacija, starejši držijo niti v rokah. Zgodovinska navlaka, ki bremeni Slovence, škoduje tudi tistim, ki z njo nimajo nič. In to v obliki poškodbe v naši mentaliteti.

Nas determinira prtljaga, ki so nam jo naložili?

Saj pravim, da nas poškoduje. Ne le zato, ker so nam jo naložili slabiči, nasilno in skrivoma. Ta prtljaga pritiska na nas, ker je še vedno ne znamo odložiti na ustrezno mesto. Še nositi je ne znamo, kar je za pohabljenca nekako logično.

Film je skoraj monokromatski. Od kod odločitev za sprane, ubite barve?

Vedno se, precej intuitivno, odločim za določeno vrsto fotografije. V *Šelestenju* sem se za tople poletne barve, v *Kratkih stikih* za hladne, pri *Osebni prtljagi* pa za rjavkaste tone, skoraj za sepijo. Gre za namerno podobnost z začetki barvnega filma, ko barve še niso bile tako izrazite. Čeprav so pri meni sodobnejše, omiljene in hkrati kontrastno zategnjene. Tako se tudi v podobi srečujeta zgodovinski podton in sedanjost. Zgodovina se nam, Slovincem, vedno vrača v zbledelih odtenkih, nikoli v jasno izraženi polnosti, zgolj v obrisih neke prikriti preteklosti.

Tudi montaža je neobičajna. Prizori se nikoli ne iztečejo, bolj gre za namig gledalcu, kaj se bo zgodilo. Mora gledalec sodelovati?

Neaktivni gledalci me ne zanimajo. Tudi sam ne želim gledati filmov, ki vse prinesejo na pladnju. Filme delam za gledalce, ki razmišljajo in občutijo. Prizori, vsakokrat posneti zgolj v enem posnetku, se tudi začenjajo sredi dogajanja. Nikoli nismo v točki nič. Zato film teče. Rad imam medprostore, ki jih film ne pokaže. V filmu je izbor dogodkov konkretne pripovedi. Gledalec lahko sklepa, kaj se zgodi vmes. Nekaj razume iz videnega in slišane, nekaj iz konteksta, nekaj iz izpuščenega. Film se mora dogajati tudi izven pokazanega časa in izven izreza kamere. Brez tega tudi tisto znotraj ni prepričljivo.